

педагогічного та методичного забезпечення формування означеного феномену.

1. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Емоційний_інтелект
2. Людмила Смоляр. Що таке емоційний інтелект і як він впливає на життя. URL: <https://life.pravda.com.ua/health/2017/10/15/226957/>
3. Joseph Ciarrochi, Amy Y C Chan, Peter Caputi. (2000). A Critical Evaluation of the Emotional Intelligence Construct November. Personality and Individual Differences 29(5). URL: https://www.researchgate.net/publication/45514664_A_Critical_Evaluation_of_the_Emotional_Intelligence_Construct
4. Marc A Brackett, John D Mayer, Rebecca M Warner (2004). Convergent, discriminant, and incremental validity of competing measures of emotional intelligence. Volume 36, Issue 6, Pages 1387-1402.
5. Sathya Kumar, J.; Iyer Vidya Rajaram. Emotional Intelligence and Quality of Work-Life among Employees in the Educational Institutions (2012). Journal of Management. Vol. 8. Issue 2. Pp. 21-26.

ХОРОВИЙ КЛАС ЯК ТВОРЧА ЛАБОРАТОРІЯ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА

Людмила Чеботар

викладач

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Хуан Жуйпін

аспірант II року навчання

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Важливим засобом музичного виховання і освіти є хоровий спів. Зміни освітніх стандартів вимагають більш прогресивного підходу до загальної професійної підготовки педагога-музиканта загалом. Вчитель музики наших днів зобов'язаний мати цілу низку спеціальних і загальнокультурних компетенцій. Виникає необхідність модернізації процесу навчання в усіх його сферах. Пошук нових форм і методів навчання стає актуальним завданням сучасної вищої освіти. З безлічі досліджень на цю тему хочеться виділити роботу Л.°Уколової, яка стверджує, що «...грамотно сформоване, педагогічно організоване музичне середовище в процесі підготовки майбутніх фахівців багато в чому визначає як і їхній загальнокультурний рівень, так і якість їх професіоналізму» [1, с.°125].

Вища освіта у міждисциплінарному вимірі: від традицій до інновацій

Очевидно, що педагога-музиканта формує величезна кількість чинників. Система навчання на музичному відділенні охоплює безліч змістовних компонентів. Дисципліна «Хоровий клас» являє собою значний розділ диригентсько-хорової підготовки і тісно пов'язана з такими предметами як «Диригування та читання хорових партитур», «Хорознавство», «Хорове аранжування». По суті, це все є практичним осередком і синтезом навчального змісту, цілей і завдань кожного предмета окремо. Істотний вплив на оптимізацію навчання студентів в хоровому класі надають такі предмети музичного циклу як «Сольфеджіо», «Теорія музики і гармонія», «Музична література».

Хор музичного відділення є як навчальний, так і виконавський колектив. На заняттях хорового класу студенти освоюють вокально-хорові навички, вчать ся співу в хоровому ансамблі, розбирають і виконують кращі зразки хорової творчості. Одночасно навчальний хор є творчою лабораторією для реалізації студентами своїх хормейстерських компетенцій — важливих якостей майбутньої професії вчителя музики в школі. Досягнуті результати навчальний хор демонструє в відкритих і академічних концертах не тільки в стінах вузу, а й на концертних майданчиках міста, фестивалях і конкурсах хорового мистецтва.

Основною метою дисципліни є виховання у студентів вокально-хорових умінь і навичок співу в академічному хорі, управління хоровим колективом (дитячим, юнацьким тощо); оволодіння методами роботи з хором, вміння раціонально і грамотно організувати репетиційний процес на основі дидактичних принципів майстрів сучасної хорової школи. Крім того, даний курс сприяє розвитку аналітичних здібностей студентів, їхнім комунікативним компетенціям, пробудженню практичного інтересу до майбутнього професійного, наукового і творчого життя.

Програма хорового класу повинна бути спрямована на реалізацію наступних завдань:

- формування у студентів вокально-хорових і виконавських навичок у процесі співу в хорі, спрямованих на свідоме професійно-художнє виконання творів;
- становлення практичних навичок і умінь репетиційної роботи в хорі, розвиток хормейстерських якостей під час проходження практики роботи з хором;
- художнє, естетичне і духовне виховання студентів шляхом практичного знайомства і творчого втілення (виконання) кращих зразків хорової музики різних епох, стилів і жанрів;

Вища освіта у міждисциплінарному вимірі: від традицій до інновацій

- виховання особистісних якостей, необхідних у професійній діяльності – творчої активності, відповідальності, силі волі, пріоритету колективних цілей перед суб'єктивними установками тощо;
- формування вокально-хорового мислення;
- розширення професійного музичного кругозору;
- розвиток професійних музичних здібностей (гостроти мелодійного і гармонійного слуху, музичної пам'яті, почуття ритму, вокального слуху, виконання музики в ансамблі тощо).

Навчально-тематичне планування роботи в процесі одного заняття має включати такі розділи:

- 1) розспівування хорового колективу, що виконує функції:
 - розігріву голосового апарату;
 - формування і розвитку вокально-хорових навичок співаків;
 - налаштування хорового колективу як єдиного «інструменту»;
- 2) читання і розучування нотного тексту нових, невідомих колективу творів;
- 3) вокально-технічне освоєння розібраних творів;
- 4) формування комплексу вокально-технічних навичок, необхідних для реалізації виконавського задуму кожного твору;
- 5) оволодіння комплексом виконавських прийомів, необхідних для передачі синтезу літературного та музичного тексту, робота над музично-образним і виразним виконанням твору;
- 6) виконання творів цілком з метою набуття студентами навичок цілісного охоплення форми твору і деталей художньо-виконавського задуму кожного твору.

Як правило, структура практичного заняття носить комбінований характер і містить у собі різні елементи навчальних технологій: традиційні технології (організація освітнього процесу передбачає трансляцію знань від викладача до студента на основі пояснення і показу); інтерактивні форми (припускають активну взаємодію викладача зі студентами, в ході якого всі беруть участь); проектні форми навчання (особливо актуальні під час практичної роботи студентів з навчальним хором).

Всі практичні заняття, по суті, є хоровими репетиціями і діляться на тематичні блоки. Це є досить умовним, оскільки оволодіння вокально-хоровою технікою вимагає багаторазового повторення всіх її елементів. Темою занять можуть служити прохідні на даний момент хорові твори та їхні проблеми виконання.

Процес освоєння нового твору завжди непростий і носить поетапний характер. Початковий етап можна назвати ескізним. Він

Вища освіта у міждисциплінарному вимірі: від традицій до інновацій

включає в себе такі методи, як вступне слово, показ твору трЗ, показ на інструменті, вокальний показ тощо. Наступний найскладніший етап – технологічний. Тут можливо найрізноманітніше застосування методів і прийомів: читання, вивчання нотного тексту, сольфеджування, робота над ритмікою, ансамблем, строем, вокально-хоровими фарбами, тембром, текстом тощо. Після того, як виконавський задум поступово переходить у реальну милозвучність, наступає завершальний етап – художній, який включає роботу над інтерпретацією твору, емоційним наповненням, містить виконавські «прогони» творів тощо [2, с.°56].

Творчий зміст занять у хоровому класі підкреслюється різноманіттям прийомів, застосовуваних у процесі вокально-хорової роботи: вокальні прийоми (членування мелодії на фрази, зіставлення різних варіантів вокального виконання, вокалізація на різні склади); інструментальні прийоми (гра мелодії, акомпанементу, гармонійної каденції); диригентські прийоми (жести, які передають ритмічну і інтонаційну будову мелодії, тобто графічні покази в просторі, звуковисотні і ритмічні покази, управління хоровою звучністю); педагогічні прийоми з управління діяльністю студентського хорового класу (вокальні та словесні пояснення, творче спілкування, показ, аналіз, складання та дотримання плану репетиції).

Найбільш творчим і відповідальним розділом з точки зору реалізації отриманих в процесі навчання знань і компетенцій, є практика роботи з навчальним хором. Хорова практика студентів проходить під наглядом керівника хорового класу. Підбір творів, в основному, є обов'язком викладача з диригування та затверджується керівником хору та кафедрою відділення. У процесі репетиційної практики студентів з навчальним хором важливий розвиток навички реагування студента-хормейстера на зміни в ході вокально-хорової роботи (прискорення або гальмування темпу роботи, пропуск дрібних проміжних завдань, вміння помічати позитивні зрушення, виправляти дефекти хорового звучання). Особливу увагу слід приділяти розвитку навичок миттєвої (синхронної) діагностики хорового звучання, швидкого визначення та усунення причин помилки.

В цілому робота педагога в цей період обмежується контролем над роботою студента-практиканта, допомогою йому в процесі роботи над твором. Поява такого розділу як практика роботи з хором істотно розширює рамки змісту навчання і у студента формуються такі основні компетенції:

Вища освіта у міждисциплінарному вимірі: від традицій до інновацій

1) розуміння жанрових особливостей твору, аналіз музично-виразних засобів (форми, фактури, мелодії, гармонійного фону, темпу, розміру, ритму, визначення тонального плану);

2) побудова і планування репетиційного процесу. Складання плану репетиції, коригування репетиційного процесу в залежності від виникаючих при розучуванні твору проблем. Вибір методів і прийомів репетиційної роботи;

3) володіння навичками репетиційної роботи. Інформативність мови, встановлення контакту з хором, комунікативні навички, володіння «робочим жестом».

4) емоційність і артистичність виконання. Емоційне і виразне диригування твору. Уміння повести за собою хоровий колектив;

5) розвиток диригентсько-хормейстерського слуху. Здатність чути помилки інтонування тієї чи іншої партії всередині хорової фактури в процесі звучання хору. Чути і розрізняти проблеми ритмічного і динамічного ансамблю;

6) розвиток вмінь самоаналізу та самоконтролю, розвиток гармонійного слуху, оцінка звучання хору.

Для підвищення ефективності оволодіння професією слід раніше допускати студентів до хормейстерської діяльності. Керівник хору стимулює активну і творчу участь початківців-хормейстерів у всіх видах репетиційної роботи. Протягом повного курсу навчання студенти опановують вокально-хорові навички, хоровий репертуар різних стилів і епох, вчать самостійно працювати з навчальним хоровим колективом.

У міру оволодіння студентами тих чи інших компетенцій необхідно розширювати хоровий репертуар новими творами, важливо дотримуватися жанрового розмаїття.

Невід'ємною частиною навчально-виховного процесу в хоровому класі є систематичні концертні виступи колективу. Концерт – ефективний засіб виконавського виховання творчої особистості майбутнього педагога-музиканта – співака хору. Це потужний фактор постійного вдосконалення художньо-виконавської культури хорового колективу, формування мотиваційної сторони професійної підготовки студентів. Тому хоровий клас передбачає активну концертно-виконавську діяльність під управлінням керівника (основна частина концертної роботи) і студентів-практикантів, як в стінах, так і на інших концертних майданчиках міста, району.

Дуже корисною буде і підготовка спільних творчих проектів з іншими виконавчими колективами університету: симфонічним,

Вища освіта у міждисциплінарному вимірі: від традицій до інновацій

народним, джазовим оркестрами, камерними інструментальними ансамблями.

Норми концертної діяльності залежать від виконавського рівня хорового колективу, але при цьому не повинні порушувати хід навчального процесу і перевищувати в середньому чотирьох концертних виступів у семестр (один виступ в місяць).

Виключно важливе значення має оптимальний підбір навчально-концертного репертуару хорового класу. Очевидно, що він повинен включати в себе тільки найкращі зразки вітчизняної та зарубіжної хорової музики, відповідати навчально-виховним завданням роботи студентського хору музичного відділення, відповідати найвищим вимогам з точки зору змісту і художніх достоїнств. Грамотно підібраний репертуар буде навчально-методичним матеріалом, в процесі роботи над яким стає можливим досягнення необхідної мети. Будь-який художній твір – це матеріал для вдосконалення вокальної техніки хору, тому особливо важливо дотримуватися принципу поступовості і послідовності в оволодінні хором репертуару. В основу навчання хору повинна бути включена класична і народна музика, оскільки вокально-виховне значення її незаперечно. Однак не слід применшувати високу навчальну і розвиваючу роль сучасних хорових творів, які, органічно поєднуючи в собі жанрово-стильове, композиційно-драматургічне і музично-мовне розмаїття, дозволяють істотно розширити рамки пізнавальних і професійних процесів навчання.

На завершення, ще раз хочеться підкреслити, що заняття в хоровому класі, завдяки своїй практичній і творчій спрямованості, дозволяють освоювати майбутнім педагогам-музикантам максимальну кількість компетенцій, як професійних, так і загальнокультурних. Педагогічно організоване музичне середовище, атмосфера творчості будуть максимально сприяти вирішенню завдань навчання. Це, в свою чергу, дає нам впевненість, що подальша професійна діяльність наших випускників буде дуже плідною і успішною.

1. Живов В. (2003). Хорове виконавство: Теорія. Методика. Практика. М. 455 с.

2. Уколова Л. (2007). Педагогічно організоване музичне середовище як засіб становлення духовної культури людини. М. 366 с.